

HİRİSTİYAN TEOLOJİSİNDE DECCAL VE YECÜC - MECÜC KAVRAMLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Mustafa BIYIK*

Özet

Hıristiyan Teolojisinde Deccal ve Yecüc - Mecüc Kavramları Üzerine Bir Değerlendirme

Dinlerin çoğunda yer alan eskatolojik 'kötü şahıs' ya da 'kötü millet' karakterleri, Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam geleneklerinde Deccal ve Yecüc - Mecüc beklentisi şeklinde kendisini gösterir. Hıristiyanlığın bu konudaki beklentisi, Yahudi geleneği ile yakından ilgilidir. Hıristiyanlık, kuruluş ve kurumsallaşma aşamasında bu tiplmeleri genellikle Yahudilik içerisinde aramıştır. Fakat bu görüş zamanla değişti. Hıristiyan eskatolojisinin tarihi seyrinin Yahudi eskatolojisi bağlamında ele alınması, İslam geleneğindeki benzer kavramları da izah etmeye ışık tutacaktır.

Anahtar Kelimeler: Deccal, Yecüc, Mecüc, Milenyum, Eschatology, Armageddon

Abstract

An Evaluation on the Concepts of the Antichrist and Gog - Magog in Christian Theology

The eschatological characters of false person or people in the most religions are observed as expectation of Antichrist and Gog and Magog in the traditions of Judaism, Christianity and Islam. The expectation of Christianity on that issue is related to tradition of Judaism closely. During the process of founding and being institutional the Christianity looked for that characters among the Jews. But this viewpoint changed in the following process. It will be illuminating on explanation similar concepts in Islamic tradition by dealing with the historical process of Christian eschatology in the context of Jewish eschatology.

Key words: Antichrist, Gog, Magog, Millennium, Eschatology, Armageddon

Giriş

Hıristiyanlıkta İsa Mesih ne ölçüde kurtuluşu ve ümidi ifade ediyorsa, dünyanın sonuna dair negatif kavramlar olan Deccal ve Yecüc-Mecüc motifleri de aynı oranda ümitsizliği, felaketi ve olumsuzlukları çağrıştırmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, Deccal tam anlamı ile Mesih'in bir anti-tezidir. Bu tez / anti-tez gerilimi arasında kurgulanan dünyanın sonu ve son öncesi senaryo, aslında pek çok dinde karşılaştığımız iyilikle kötülük güçleri arasındaki dualitenin Hıristiyanlıktaki versiyonudur. Mutlak anlamda iyilik Mesih'te bedenleşip yeryüzüne indiği gibi, kötülük de Deccal ve Yecüc-Mecüc hakkında somutlaşmıştır. Bu tiplmeler imanlının zihinsel geri planında yer alan inancın güdüleyici bir

* Dr., Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalı

işlevi olarak teolojiden ekonomiye, iktisattan siyasete varıncaya değin Hıristiyan yaşam felsefesinin pek çok alanına müdahale ederek dünyanın mevcut halinin belirlenmesine katkı sağlar.

Deccal ve Yecüc-Mecüc kavramları, modern dünyada çoğu defa söylenmeyen ama zihinlerin gerisinde her zaman yer bulan bir anlam dünyasına sahiptir. Günümüzde tıpkı geçmişte olduğu gibi, uluslararası ilişkilere kadar yansıyan pek çok politik konunun arkasında bu temel algının yattığını, buna göre bir tutum sergilenmeye çalışıldığını görmekteyiz. Bu kavramlar, sahip oldukları teo-politik anlamları ile Yahudi ve Hıristiyanlara yerel ve küresel politikalarda her zaman bir malzeme sunmuştur. Günümüzün uluslararası politikalarını, küresel politik aktörlerin geri planlarında yatan inançlardan ve kültürel motiflerden bağımsız bir şekilde anlamak zordur. Denilebilir ki, günümüzde din ve dinsel inançlar, “modern” ve “seküler” diye sunulmaya çalışılan yirminci asrın “uygar” ülkelerinin politikalarında dahi, ekonomiden daha geri planda durmamaktadır. Global politikalar, küresel aktörlerin zihin dünyalarını şekillendiren inançlardan, kültürel değerlerden, tarihten, ümitlerden ve emellerden bağımsız olarak anlaşılabilir. Aslında yaşadığımız coğrafya, bu tezi yeterince ortaya koyacak gelişmeleri her zaman gözler önüne sermiştir.

Çalışmamız, Hıristiyanlığın Deccal ve Yecüc-Mecüc anlayışını ve bunun sosyo-politik alana yansımalarını ele alıp irdeleyerek bu kavramların küresel düzlemdeki izdüşümlerine dikkat çekmektedir. Hıristiyanlık içerisinde bu kavramlara yaptığı vurgu ve eylemleriyle her zaman önde giden evanjelikle, makalede özellikle ön plana çıkarılacaktır. Evanjelikle Hıristiyanların bu kavramlara yükledikleri anlamın ortaya konması, bunların Hıristiyanlık tarihi boyunca kazandığı anlamın anlaşılmasına bağlıdır. Öte yandan Hıristiyan Deccal ve Yecüc-Mecüc tiplmeleri, Yahudiliğe referansta bulunmadan ortaya konulamayacağından, metinde ilgili kavramların Yahudilikteki boyutu da ele alınacaktır.

Olumsuz Vaat: Deccal ve Yecüc-Mecüc Tiplmeleri

Kuruluş ve kurumsallaşma aşamasında sergilediği yapısı ile Mesih merkezli bir din olduğunu ortaya koyan Hıristiyanlık, geleceğe yönelik Mesih’in dönüşü vaadi ile bu özelliğini bir ahir zaman kurtuluş ümidine dönüştürerek sürdürmüştür. Zaman içerisinde yaşanacak ve dünyanın sonuna kadar sürecek olan bozulma ve kırılmalar karşısında kurtarıcı figür olarak kendisini sunan Mesih, bu şekilde gelecekteki ümitsizliklerin ve tüm yıkıcı felaketlerin bir nevi garantörü olmaktadır.

Bir teolojik yapının “kurtarıcı” şahsiyetten bahsediyor olması, aslında

onun varoluşsal bir gerçeklik olarak kötülüğü ve kötülüğe yol açan faktörleri de kabul etmesi anlamına gelmektedir. Hıristiyanlık, diğer pek çok din gibi, dinler tarihinde ılımlı ya da katı şekilde de olsa iyilik-kötülük dualitesinden kurtulamamıştır. Bütün olumlu sıfatları bünyesinde barındıran ve iyiliğin temsilcisi olan Mesih, karşısında onun zıddı nitelikleri haiz Deccal'ı bulur. Deccal'ın dünyanın sonuna doğru ortaya çıkması, Hıristiyan ilahiyatında kesin bir Mesih'i vaaddir. En az Mesih'in dönüşü kadar etkisi ve cazibesi olsa da, bu vaad işlevsel açıdan olumsuz ve istenmeyen bir durumun ifadesidir. Fark ise biri iyiliği, düzeni, barışı ve tanrısallığı savunurken; ötekini kötülüğü, karışıklığı, savaşı ve şeytanî olanı ortaya koymasındır. Deccal bu şekilde Mesih'in karşıtı olarak Hıristiyan öğretilerinde yerini alır.

Dünya hayatının sonunda kötü bir şahsiyetin idareyi ele geçirmesi ve inananlara büyük işkenceler yapması; ama sonunda iyilik güçlerince mağlup edilmesi şeklinde tasavvur edilen Deccal anlayışı sadece Hıristiyanların değil, Yahudiliğin ve diğer pek çok dinin de ortak fenomenidir.* Aslında Deccal anlayışının kökeni çok daha gerilere gider. Daha çok Doğu din ve kültürlerinde ve bu arada gnostisizmde açık biçimde yer alan iyilik ile kötülüğün mücadelesi şeklindeki dualizm, Deccal ve Yecüc-Mecüc kavramlarının kökenini açıklayıcı olabilir. Herman Günkel, Deccal inancının kökenini Eski Babililer'e kadar götürürken, diğer bazıları da bunu Eski İran'da devamlı mücadele halindeki iyilik ve kötülük tanrıları Ahura Mazda - Angra Mainyu'ya dayandırır. Bunlara göre Deccal inancı MÖ. 2. asırda Yahudiliğe, oradan da Hıristiyanlığa geçmiştir.¹ Bu teoriler bölgenin dinsel ve sosyolojik yapısı açısından makul gözükse de, Deccal inancının Yahudiliğe MÖ. 2. asırda geçtiğini söylemek tarihsel veriler bakımından tutarlı gözükmemektedir. Kesin tarih vermenin tüm zorluklarına rağmen-

* Bu motifler, İslam düşüncesinde de mevcuttur. Eskatolojik bir şahsiyet olarak Deccal ifadesi Kur'an'da yer almaz. Fakat hadis literatüründe konuya ilişkin yüzlerce rivayetin bulunması, İslami gelenekte yaygın bir anlayışın tohumlarını atmıştır. Bu rivayetlerde Deccal'ın geliş alametleri, soyu, fiziki görünümü, eylemleri ve kısaca her şeyi ayrıntılı biçimde ifade edilmiştir. Hadis rivayetlerinde sunulan veriler Yahudi Deccal rivayetleri ile pek çok konuda paralellikler arz eder. Esasa ilişkin en temel fark, safların değişmiş olmasıdır. Yahudi-Hıristiyan inancının açık etkisini gösteren bu rivayetler, konuyla ilgili bir diğer kavram olan Mesih (ya da İslami gelenekteki ifadesiyle Mehdi) ile çok yakından ilgilidir. Çeşitli dinlerdeki Mesih karşıtı kavramlar hakkında bk. Ekrem Sarıkçıoğlu, *Dinlerde Mehdi Tasavvurları*, Sidre Yay., Samsun 1997, s. 91-94.

1 Said Eyyüb, *Deccal Komplotu: Üç Büyük Dinin Kaynaklarına Göre Deccal'ın Tarihi*, çev.: Fatih M. Albayrak, Sır Yay., İstanbul 2000, s. 10.

men, Hezekiel gibi Deccal vurgusunun yoğun olduğu Kutsal Kitap bölümlerinin en azından MÖ. 4-5. asra kadar gitmesi, Yahudiliğe bu inancın MÖ. 2. asırda geçtiği tezini geçersiz kılmaktadır.

Dünyanın sonuna doğru Mesih ile Deccal öncülüğündeki kötülük güçleri arasında yaşanacak olan Armageddon Savaşı, Kutsal Kitab'ın çeşitli yerlerinde ifade edilmiştir. Eski Ahit'in Hezekiel, Yoel, Zekeriya ve Daniel kısımlarında Deccal'a ilişkin pek çok veri bulunmaktadır. Ortak söylem, kötülük güçlerinin Deccal öncülüğünde büyük bir plan yaparak kuzeyden İsrail'e saldırarak her şeyi harap perişan edecek olmasıdır (Hezekiel 38:2-9). İncillerde ve Yeni Ahit'in diğer kısımlarında Deccal'dan bahsedilmesine karşın, Hıristiyan Deccal algılaması büyük ölçüde Yahudi dinsel metinlerine ve bu dinin Deccal anlayışına dayanmaktadır. Bunun pek çok nedeni olabilir. İlk olarak, Eski Ahitte bu konuda yer alan malzemeler ve ilk Hıristiyanların bu malzemelerden hareketle kendi Deccallerini tanımlama çabaları akla gelmektedir. İncillerdeki eksik Deccal açıklamaları, Yahudi geleneğinden faydalanılarak pekâlâ doldurulabilmiştir. Yahudi literatüründe Deccal ile ilişkilendirilen ifadeler, Eski Ahit'in çeşitli kısımlarına serpiştirilmiş durumdadır.² Onlar bunlardan ve diğer son döneme ilişkin motiflerden hareketle kendi ahir zaman Deccal anlayışlarını öğretilerine yerleştirmişlerdir. Yahudilik'te ilk olarak, Süleyman soyundan gelecek olan Mesih ortaya çıkacak, Süleyman Mabedi'ni yeniden inşa edecek ve Kudüs'ü merkez yapacaktır. Daha sonra ortaya çıkacak olan Deccal, etrafındaki inançsız halkı ile birlikte Kudüs civarında Mesih'in ordusu ile savaşacaktır. Fakat Armageddon'da Tanrı'nın Yahudilere yönelik ilahi yardımıyla Mesih'e yenilerek öldürülecektir.

Buna karşın genel kabul gören Hıristiyan Deccal anlayışına göre, Deccal öncelikle bir barış insanı olarak ortaya çıkacaktır. Yahudilerle bir antlaşma yapıp onlara kendi ülkelerinde barış ve güvenlik garantisi verecektir. Fakat sözleşme döneminin ortasında –bu 3.5 yıllık bir süreyi kapsar- antlaşmayı bozup Yahudilere hücum edecek, Yahudi azizlerine savaş açacak ve onları yenecektir (Vahiy 13:17; Daniel 7:21). Barış sonrası devam eden 3.5 yıllık Deccal işkencesi döneminde Filistin'de yaşayan Yahudilerin üçte ikisi öldürülecektir. (Zekeriya 13:8-9). Deccal Tanrı'dan nefret ettiği için, Tanrı ve Yahudi tapınağına küfredecektir (Vahiy 13:6). Ardından Mesih'in dönüşü gerçekleşecek ve bir süre daha

2 İşaya 28:15; 57:20; Daniel 7:7-8, 21; 9:26-27; 11:17, 37; 19:26; Tekvin 49:17; Tesniye 33:22; Yeremya 8:16; Zekeriya 13:8-9.

devam eden eziyetlerin ardından bütün dünya devletlerinin İsrail'e karşı olduğu büyük Armageddon Savaşı yapılacaktır. Dünyanın ve İsrail'in kurtuluşu, Mesih'in bu dönüşü sayesinde sağlanacaktır.

Yahudi Deccal anlayışına benzeyen bu Hıristiyan Deccal algısının daha ilk dönemde itibaren Hıristiyan toplumunda canlı bir fenomen olduğunu görmekteyiz. Sanki kilise liderleri bu kavrama özellikle vurgu yapmışlar gibi bir durumla karşılaşmaktayız. Bunda, henüz küçük bir cemaat olan ve etrafları "öteki" inanç mensupları ile kuşatılmış bulunan Hıristiyanların kötülükler karşısında uyarılarak tek bir beden halini almalarını sağlama düşüncesi etkili olmuş olabilir. Bu sayede cemaatin geleceği bir ölçüde garanti altına alınmıştır. Deccal'ın gelişi İsa'nın dönüşü sonrasında beklenen bir olay olsa da, ilk dönem Hıristiyanları İsa'nın dönüşünü çok kısa bir süre sonra ve kendi dönemlerinde beklemişlerdir. Onlar, çok yakın bir dönemde büyük felaketslere, Mesih'in dönüşüne ve Deccal'ın gelişine şahit olacaklarını tasavvur ettiklerinden dolayı, bu ahir zaman anlayışı onlara güçlü bir birliktelik ve dışa karşı direnç gücü vermiştir. Dolayısıyla oluşan bu şartlar, onların canlı bir Deccal beklentisinde olmalarına yol açmıştır.

Yuhanna, Deccal adlandırmasında diğer İncil yazarlarından ayrılmıştır. Üç İncil yazarı son dönem kötü şahsiyet için Deccal adını kullanırken, o, Canavar tanımlamasını tercih etmiştir. Fakat her halükarda bahsedilen şahsiyet aynıdır. Deccal'ın son olayların vazgeçilmez kahramanı olarak kutsal metinlerde yer alması ve onun Hıristiyanlığın biricik Mesih'ine karşı bir pozisyonda düşünülmesi; ilk dönemden itibaren kurtuluş, öğreti ve ideoloji açısından bu kavramın öne çıkmasına yol açmıştır. Mesela kilise önderlerinden Irenaeus bu konuya özellikle dikkat çekmiştir. Sahip olduğu Yahudi-Hıristiyan geleneğine dayanarak Deccal'ın Yahudi olacağını ve Dan kabilesinden çıkacağını söyleyerek cemaatini ona karşı uyarmıştır. Öğrencisi Hippolytus da hocasının söylemlerini sürdürerek Deccal'ın çok kısa bir süre sonra gelecek olan bir sahte Yahudi Mesih'i olduğunu ifade etmiştir.³ Erken dönem kilise babalarından Origen, Chrysostom, Jerome ve Augustine de Deccal'ın Yahudi soyundan olacağını tekrarlamıştır.⁴ Dolayısıyla erken dönemde Deccal'ın soyu konusunda farklı bir

3 Bernard McGinn, *Antichrist: Two Thousand Years of The Human Fascination With Evil*, Harper Collins, San Francisco 1994, ss. 59, 63.

4 Geniş bilgi için bk. Wilhelm Bousset, *The Antichrist Legend*, Hutchinson, London 1896, ss. 133-147. Deccal'ın Yahudi olacağı ve Dan kabilesinden geleceği inancı tamamen Yahudi kaynağıdır. Zira bu durum, Eski Ahit'in çeşitli yerlerinde ve Talmud'da yer almaktadır. İlginçtir ki,

görüş ileri sürülmemiş, o yakın bir gelecekte Yahudiler arasından beklenmiştir.

Deccal'ın Yahudiler içerisinde beklenmesi, Hıristiyanlığın erken döneminde rakip dininin Yahudilik olması ile alakalıdır. İlk dönemde Hıristiyanların karşısında Yahudiler ve Romalılar olmak üzere iki büyük güç bulunuyordu; buna belki Farisiler de eklenebilir. Yahudiler, Süleyman soyundan gelmediği ve kendi beklentileri doğrultusunda hareket etmediği için İsa Mesih'i kabul etmemişlerdir. Bu nedenle olmalıdır ki, politik ya da ideolojik yorum ve görüşler bir tarafa bırakılacak olursa, Hıristiyanlar Deccal'i Yahudi soyundan beklemişlerdir.

Deccal'ın Yahudi soyundan geleceği yönündeki Yahudi inancının bir başka gerekçesi de Yahudilerin ancak bir Yahudi'yi kendi Mesihleri olarak kabul edecekleri düşüncesidir. Dolayısıyla Deccal Mesihlik iddiası ile ortaya çıkıp önce Yahudiler tarafından kabul göreceğine göre, onun da bir Yahudi olması gerekir. Bu görüşün önemli bir savunucusu Grant Jeffery'dir. Jeffery, Deccal'ın uzun süre Yahudilere Mesihlik yapacağı inancından hareketle, 'hiçbir dindar Yahudi, Yahudi olmayan birini İsrail'in Mesih'i olarak kabul etmez' sonucuna varmıştır.⁵

Deccal'ın Yahudi Dan kabilesinden geleceğine yönelik bir başka argüman, Daniel 11:17; Tekvin 49:17; Tesniye 33:22; Yeremya 8:16 ve Vahiy 7:4-8'e dayanır.⁶ Bu pasajlardan ve özellikle de Vahiy kitabından hareketle böyle bir sonuca gitmek güçtür. Çünkü buralardaki ifadelerle neyin kastedildiği açık değildir. Daniel 11:17, bu konuda biraz daha açıktır. Vahiy kitabında ise bir akıl yürütme sonucu Deccal'ın Yahudi soyundan geleceği sonucuna varılır. Burada Deccal'ın kurtulan 144.000 kişi içerisinde yer almamasından hareketle, onun Yahudi soyundan geleceği sonucuna varılır. Öte yandan Daniel 9:27 ve Vahiy 13:1; 17:5, 9-12, Deccal'ın Yahudilerin dışından olacağı şeklinde de okunabilir.

Fakat Hıristiyanlar her zaman potansiyel olarak Deccal'ın soyunu Yahudilere dayandırmışlardır. Bu durum, Hıristiyanların sonraki dönemlerde Yahudilerle olan ilişkilerinin şekillenmesinde etkili olmuş ve anti-semitizm ortaya

Deccal'a ilişkin İslam literatürünü oluşturan hadis rivayetleri de bu Yahudi rivayetleri ile tam bir paralellik göstererek onun Yahudi Dan kabilesinden geleceği çok açık biçimde ifade edilmiştir.

5 Grand R. Jeffery, *Prince of Darkness: Antichrist and the New World Order*, Frontier Research Publications, Toronto 1994, s. 39.

6 Arnold Fruchtenbaum, *The Nationality of the Anti-Christ*, American Board of Missions To The Jews, Englewood, ts., ss. 11-22.

çıkıştır. Deccal'ın bir Yahudi "Sahte Mesih"i, ilk müritlerinin de Yahudiler olacak olması, böyle bir algılamaya yol açmıştır. Fakat belki de bu anlayışı yıkmak için olacak ki, sonradan Yahudilere bir de olumlu rol biçilmiştir. Buna göre Deccal ve ilk müritleri Yahudi olsalar da, Yahudilerin geride kalanları ışığı görerek Hıristiyanlığa dönecekti.⁷

Augustine, Deccal konusuna değinen ama fazla ayrıntıya girmeyen önemli kilise önderlerindedir. O, Deccal'ın insandan doğma sıradan bir insan olacağını ve gerçek anlamda mucizeler ortaya koyacağını ifade etmiştir. Mabet'in Kilise olacağını söylese de, Deccal'ın Kudüs'e yolculuk yapacağı ve orada Mabet'i yeniden inşa edeceği yolundaki yaygın inanaşa değinmemiştir.⁸

Hıristiyan dünyasında Deccal beklentisi, Mesih'in dönüşünün yoğun biçimde beklendiği ilk bin yıl döneminde artmıştır. Dönemin yorumcularından Fleury'li Abbo, Thietland, Haimo ve Adso, bu konuda bize önemli bilgiler vermektedirler. Rahip Abbo, dönemine ilişkin Deccal konusunda şunları nakletmektedir: "Ben genç iken Paris katedralinde halka verilen bir vaazda şunları duydum: Bin yılı tamamlanır tamamlanmaz Deccal ortaya çıkacak ve kısa bir süre içinde Son Yargı gerçekleşecektir."⁹ Bin yılı sırasında ortaya çıkan toplumsal, politik ve ekolojik değişiklik ve sıkıntıların toplumda milenyum krallığının başlaması ve öncesinde Mesih'in gelişi beklentisini artırdığını bilmekteyiz. Dolayısıyla eğer bir Tanrı Krallığı kurulacak ve bunun öncesinde de Mesih'in dönüşü gerçekleşecekse, bu durumda diğer kehanetlerin de gerçekleşmesi gerekmektedir. Kutsal Kitap, dünyaya dönecek olan Mesih'in Deccal ile mücadelesinden ve nihayetinde onu alt etmesinden bahsetmektedir. Bu dinsel öngörü-

7 Richard Landes, "The Fear of an Apocalyptic Year 100: Augustinian Historiography, Medieval and Modern", *The Apocalyptic Year 1000 Religious Expectation and Social Change, 950-1050*, ed. Richard Landes, Andrew Gog, David C. Van Meter, Oxford University Press, New York 2003, s. 258.

8 Steven R. Cartwright, "Thietland's Commentary on Second Thessalonians: Digressions on the Antichrist and the End of the Millennium", *The Apocalyptic Year 1000 Religious Expectation and Social Change, 950-1050*, ed. Richard Landes, Andrew Gog, David C. Van Meter, Oxford University Press, New York 2003, ss. 97, 101.

9 Adso, *De ortu*, CCCM 45:26, trans. by.: çev. Bernard McGinn, *Visions of the End: Apocalyptic Traditions in the Middle Ages*, New York, 1979, s. 89'dan naklen Benjamin Arnold, "Eschatological Imagination and the Program of Roman Imperial and Ecclesiastical Renewal at the End of the Tenth Century", *The Apocalyptic Year 1000 Religious Expectation and Social Change, 950-1050*, ed. Richard Landes, Andrew Gog, David C. Van Meter, Oxford University Press, New York 2003, ss. 273-274.

den olacak ki, özellikle ilk bin yıl sırasında toplumda Deccal beklentisi her zamankinden yoğun olmuştur.

Dönemin diğer yorumcusu Thietland, Deccal'a ilişkin açıklamalarda Augustine çizgisinde hareket etmiştir. Çağdaşı Haimo ve Adso gibi o da Deccal'ın Mesih karşıtı olduğunu, onun büyücüler tarafından eğitileceğini ve *sahte* mucizeler göstereceğini savunmuştur. Onlar bu görüşü ile Augustine'den ayrılırlar da, Thietland Augustine gibi Deccal'ın Kudüs yolculuğuna, orada sünnet oluşuna ve Mabet'i inşasına değinmemiş, ama Haimo gibi o da Mabet'in Kilise olacağını ifade etmiştir. Oysa Adso ve Haimo, Deccal'ın Kudüs'e gideceği, kendisini sünnet edeceği ve Mabet'i yeniden inşa edeceği görüşünü benimsemiştir. Abbo, Deccal'ın ortaya çıkışı için 1033 tarihini vermiştir. Buna karşın Thietland daha acelecidir ve onu 1000 yılında beklemektedir. Mesih'in Deccal ile yapacağı savaş Kudüs'te olacaktır. Augustine ve Thietland bahsetmese de, Haimo ve Adso'ya göre bu savaş Zeytin Dağı'nda gerçekleşecek ve Deccal burada öldürülecektir.¹⁰

Verilen tarihlerde farklılık olsa da, Deccal'ın faaliyetleri ve sonuna ilişkin ifadelerde büyük bir farklılık göze çarpmamaktadır. Her ne kadar bazı konularda Augustine ve Thietland sessiz kalsa da, diğer teologlar bu konuda önemli açıklamalarda bulunmuşlardır. Son günlerde ortaya çıkıp önce inançlı Hıristiyanların gönlünde taht kurup ardından tam tersi bir tavır sergileyerek Hıristiyanlığa ve Hıristiyanlara zulmedeceğine inanılan Deccal, en büyük darbeyi kaos döneminde ortaya çıkıp kendisine tavır alacak olan Mesih'ten görecektir.

Deccal öncelikle Yahudi Dan kabilesinden beklense de, zaman zaman özellikle politik sebeplere bağlı olarak diğer milletlere de yönelme olmuştur. Hıristiyanlar, milenyumun gizemine kapılarak ve dönemin yükselen dinsel geleneği İslam'ın kendileri açısından tehlikesini görerek bu defa Müslümanlara yönelmişlerdir. Bu çerçevede ilk olarak 1009 yılında halife el-Hâkim, Deccal olarak nitelenmiştir.¹¹ Ardından Müslümanların kutsal toprakları fethetmeleri ve bölgede önemli bir güç haline gelmeleri, Hıristiyanların Deccal yorumlamalarında değişikliğe gitmelerine yol açmıştır. Daha önceden bireysel bir şahıs olarak

10 Cartwright, agm, ss. 97–99, 101.

11 Bkn. David C. Van Meter, "Apocalyptic Moments and the Eschatological Rhetoric of Reform in the Early Eleventh Century: The Case of the Visionary of St. Vast", *The Apocalyptic Year 1000 Religious Expectation and Social Change, 950–1050*, ed. Richard Landes, Andrew Gog, David C. Van Meter, Oxford University Press, New York 2003, s. 315.

beklenen Deccal bu şekilde bireysel bir şahıs olmaktan çıkarılmış, Müslümanları simgeleyen kolektif bir beden olarak düşünölmeye başlanmıştır. Bu anlayış, Deccal olarak görölen Müslümanlar üzerine Haçlı seferlerinin düzenlenmesinde etkili olmuştur.¹² Bireyin değil de bir milletin alegorik biçimde Deccal olarak görölməsi, Hıristiyan dünyasında sonraki dönemlerde de sürmüştür. Örneğin Roger Bacon, milenyumun başarısızlığının ardından bu defa Tatarlar'ı Deccal ilan etmiştir.¹³

Müslümanları Deccal olarak niteleyen Hıristiyan bakışı, bir taraftan da yaklaşan son öncesinde gelecek güçlü bir imparator anlayışını ortaya çıkarmıştır. Özellikle onuncu asırda hâkim olan ve Adso'nun da benimsediği anlayışa göre bu imparator için "Dünyanın Son İmparatoru", "Kutsal İmparator" gibi tanımlamalar yapılmıştır. Adso'ya göre o, zamanın sonunda gelecek, Müslümanları yenecek ve onların kutsal topraklardaki saltanatına son verecekti. Batı'da popülerlik kazanan bu anlayış da Haçlı seferlerinde etkili olmuştur. İlk milenyum yılları bir taraftan Müslümanların Deccal olarak görölmesine sahne olurken öte yandan da Hıristiyanlık içerisindeki bölünmelere yol açmıştır. Teolojik ve politik gerekçelere dayanan Doğu ve Batı Kiliseleri'nin bölünmesi, tam da bu dönemin ardından 1054 yılında gerçekleşmişti. Bu dönemde Katolik Kilisesi, hem Doğu Kilisesi ile mücadelesini sürdürüyor, hem de Avrupa'daki politik yapı ve krallar üzerinde etkisini tüm gücü ile gösteriyordu. Papa ile krallar arasında süren erk mücadelesi o dönemde –politik içerikli gibi gözükse de papaların Deccal olarak adlandırılmasına yol açmıştır. Yetki konusunda çıkan tartışmalarla Deccal addedilen papalar, reformasyon döneminde de aynı şekilde telakki edilmişlerdir. Örneğin John Wycliffe, Luther ve Zwingli Papa'yı Deccal ilan etmiştir.¹⁴ Onuncu asırdan itibaren başlayan ve reform sürecinde devam eden Papa'nın Deccal olarak nitelenmesi, II. Vatikan Konsili'nden sonra terk edilmiştir. Bu konuda geçmişte hararetliliği ile dikkat çeken Lutheran ve Reform Kiliseleri de artık Papa'yı Deccal olarak nitelememektedirler.¹⁵ Bunda,

12 Journal of Pentecostal Theology: A Catholic and Ecumenical Response to the Left Behind Series, Sage Publication, London 2005, c. XIII, Sayı 209, s. 221.

13 Umberto Eco, "Waiting for? The Millennium", *The Apocalyptic Year 1000 Religious Expectation and Social Change, 950–1050*, ed. Richard Landes, Andrew Gog, David C. Van Meter, Oxford University Press, New York 2003, ss. 123-124.

14 Stephen D. O'Leary, *Arguing the Apocalypse: A Theory of Millennial Rhetoric*, Oxford University Press, New York 1998, ss. 55–56; Ted A. Campbell, *Christian Confessions: A Historical Introduction*, Westminster John Knox Press, Louisville 1996, s.119

15 McGinn, *Antichrist*, s. 252.

Vatikan'ın son dönemde diğer kiliselere zeytin dalını uzatması ve bunu söz konusu Konsil kararları ile resmîyete dökmesi etkili olmuş gibi gözükmektedir. Artık Deccal yeniden dışarıda, kilisenin dışında aranmaya başlanmıştır ki, Vatikan ve diğer Ortodoks-Protestan işbirliği içerisinde gelişen küresel ilişkilere bakıldığında, Deccal'ın nerelerde arandığı çok açık biçimde görülmektedir.

Deccal'ın bireysel bir mittan kollektif şekle dönüşmesi fazla kalıcı olmamıştır. Osmanlılar gibi, Tatarlar da Hıristiyanlığın Deccal beklentisini karşılamamıştır. Zira Mesih geri dönmemiş, beklenen Tanrı Krallığı kurulmamış ve dahası, dünyanın sonu gelmemiştir. Bu durum bir taraftan yeni Deccal adayları aramayı ve öte yandan da onun geliş vaktini belirlemeyi gündeme getirmiştir. İlk bin yılın ardından Hıristiyan dünyasında bir dönem 1184 yılı Deccal'ın geliş yılı olarak beklenmiş,¹⁶ ardından Petrus Olivi 1297'de yazdığı eserinde onun 1300–1340 arasında iktidara geleceği kehanetinde bulunmuştur.¹⁷ Papa III. Innocent de 1213 yılında ilginç bir yorumlama ile yüzünü geçmişe çevirmiş ve Hz. Muhammed'in Deccal olduğunu ilan etmiştir.¹⁸ Onun ardından bu defa kardinal Pierre d'Ailly, Deccal'ın 1784 yılında geleceği tezini ileri sürmüştür.¹⁹ Deccal'ın gelişine yönelik tahmin ve tarihlemeler sonraki yıllarda da devam etmiştir.

Şu halde Hıristiyan Deccal anlayışı hakkında genel bazı hususlardan söz edilebilir. İlk olarak onun; a) Mesih'in dönüşü öncesinde aniden geleceğinden ve politik gücü ele geçireceğinden, b) onun –ya da bazı yorumlarda başyardımcısının- bir Yahudi olacağından, c) ortaya çıkışının ardından kendisini İsrail'in Mesih'i ilan edeceğinden, d) Mesih gibi mucizeler göstereceğinden, e) Kudüs'te ikamet edeceğinden, f) başlangıçta Yahudilere şirin gözüküp Kudüs'te Mabet'i inşa edeceğinden ve burada Yahudi ibadetlerine katılacağından söz edilebilir.²⁰

Deccal hakkında bu kadar sözden sonra, şimdi de Hıristiyanlığın geleceğe

16 Richard Abanes, *End Times Visions: The Road to Armageddon?*, Four Walls Eight Windows, New York 1998, s.338.

17 Eugen Weber, *Apocalypses*, Harvard University Press, Cambridge 1999, s. 54.

18 Galen Johnson, "Muhammad and Ideology in Medieval Christian Literature", *Islam and Christian – Muslim Relations*, Routledge, Birmingham 2000, c. XI, Sayı 3, s. 343.

19 Weber, *Apocalypses*, s. 59.

20 Hall Lindsey, *The Late Great Planet Earth*, Zondervan Publishing House, Grand Rapids 1970, ss. 106, 108–110, 112, 152; John L. Benson, *Will the Real Antichrist Please Stand Up?* BP Publications, Denver 1974, ss. 10, 22, 37; John F. Walvoord, *Armageddon*, Zondervan Publishing House, Grand Rapids 1974, s. 170.

yönelik ahir zaman işaretlerinden bir diğeri olan Yecüc-Mecüc'e geçebiliriz. Deccal kavramı gibi bu kavram da Yahudilik'te bulunmaktadır ve Eski Ahit'te (özellikle Hezekiel 38-39) geniş yer tutmaktadır. Burada Kudüs'ün kutsanmışlığına; Yecüc ve Mecüc ordusunun atlı askerlerden oluştuğuna, onların tamamının ağır giysili, kalkanlı, yay ve okları olan ve kılıç kullanan kimseler olduğuna ve önce Fars'a hücum edeceklerine (Hezekiel 38:5-6; 39:3) yer verilir. Ayrıca onların Kudüs'e kuzeyden saldıracağı (Hezekiel 38:6; 39:2), burada büyük sıkıntıların yaşanacağı, her şeyin yerle bir olacağı ve Tanrı'nın onlar üzerine veba salgını, iri dolu taneleri, ateş ve kükürt yağmuru göndererek (Hezekiel 38:18-22; 39:6) onları buradan çıkaracağı söylenir. İsraililerin kendi fesat ve hainliklerinden ötürü geçmişte Tanrı tarafından sürgün edildikleri, ama şimdi yine Tanrı'nın hükmü ile bu kavimleri yenecekleri ve bundan böyle burada emniyet içerisinde olacakları (Hezekiel 39:23-29) vurgulanır.

Kutsal Kitap'ta yer alan Yecüc-Mecüc olayının özeti budur. Hıristiyanlık tarihi boyunca bu verilerden hareketle tıpkı Deccal efsanesinde olduğu gibi, Yecüc Mecüc konusunda da bir yerlere varılmaya, Yecüc-Mecüc'ün kimliği ve zamanı tespit edilmeye çalışılmıştır. Kutsal Kitap'ın Yecüc-Mecüc ifadelerinden hareket eden Hıristiyan teologları, bu ifadelerin yorumlanmasında iki farklı geleneği ortaya çıkarmışlardır. Bunlardan ilki olan Sibylline geleneğine göre Yecüc-Mecüc, Deccal ile birlikte ortaya çıkacak olan bütün kötü dünya halkını sembolize etmektedir. Buna karşın Patristik geleneğe göre Yecüc-Mecüc, Deccal öncesinde ortaya çıkan ve kıyamet öncesi Deccal karşısında ayakta kalan son dünya imparatoru olan bir Hıristiyan imparatoruna yenilene değin bütün dünyayı fethedecek olan bir barbar halkı temsil etmektedir.²¹ Hıristiyan yorumcularının çoğu, tercihini ikinci yorumdan yana koymuşlar ve dünyanın sonu öncesi ortaya çıkacak kötü bir halkı beklemişlerdir.

Barbar ve savaşçı bir kavim olarak tanımlanan Yecüc-Mecüc, tıpkı Deccal gibi sadece Hıristiyanlık ve Yahudiliğe özgü bir kavram değildir. Yecüc-Mecüc de tıpkı Deccal tiplemesi gibi, dünyanın pek çok dininin ortak dinsel motiflerindedir. Dolayısıyla hem Deccal ve hem de Yecüc-Mecüc, ilk defa Yeni Ahit'in ortaya attığı kavramlar olmadığı gibi, örneğin Müslüman gelenekte de ifadesini bulan Yecüc-Mecüc'ü salt Hıristiyan geleneği ile açıklamak da mümkün değildir. Bu kavramların tarihi çok eskilere gitmektedir. Kayıtlarda bu terimin Anadolu'da MÖ. 7. asırda yaşayan Lidya Kralı Gyges'e izafe edildiği,

21 Cartwright, agm, s. 99.

bazen Lidya Krallığı'nın Mecüc ülkesi olarak nitelendirildiği zikredilir.²² Daha öncesi hakkında elde fazla veri olmamakla birlikte, onun çok daha eskilere gitmesi kuvvetle muhtemel gözükmektedir. Çünkü son döneme ilişkin kehanetlerin ve Yecüc-Mecüc efsanesinin en temel dayanağı olan Hezekiel Kitabı, MÖ. 597–570 yılları arasında yazılmıştır.²³ Bundan bir süre önce Lidya Kralı Gyges'e ve halkına Yecüc halkı dendiğine göre, Yahudiler ya da Hezekiel, bu kavrama aşına birisi olmalıdır. Çünkü bu motif o dönemde canlı biçimde kullanılıyordu. Öte yandan Hezekiel kitabı yazıldığı tarihlerde Yahudilerin tarihte en kötü yıllarını yaşadıklarını, önce Asurluların ve ardından da Babililerin esaretine girdiklerini düşünürsek, bu kavramın Hezekiel ve Yahudiler açısından önemi ortaya çıkacaktır. Yahudiler o dönemin silahları ile kuşanmış, saldırgan ve kendi bölgelerinden bir gücü –muhtemelen kuzeyden geleceği tasavvur edilen– öngörerek cemaatlerini daha kötü günlere karşı uyarmıştır. Dolayısıyla burada sosyo-politik ve psikolojik olayların din ve dinsel temalar üzerindeki etkisini görmek mümkündür.

Zor dönemler her zaman düşmanını ortaya çıkarmıştır. Roma İmparatorluğu'nun son yıllarında İstanbul Patriği Proclus (434–47) da istilacı olarak nitelendiği Hunlar'ı *Yecüc-Mecüc* halkı olarak görmüştür.²⁴ Ortaçağ boyunca Gotların ve Vizigotların Yecüc ve Mecüc olduğu Hıristiyanlar tarafından sıkça ifade edilmiştir.²⁵ Bunun ardından da Osmanlı İmparatorluğu Yecüc ve Mecüc olarak tanımlanmıştır. Puritan Cotton Mather (1663–1728), Amerikan Kızılderilileri'ni Yecüc ve Mecüc olarak görmüştür.²⁶ Hıristiyanlar özellikle sıkıntılı dönemlerinde karşılarında rakip ya da düşman olarak gördükleri kimseleri bu terimle nitelemişlerdir. Bu düşmanlık politik arenada olabileceği gibi, dinsel anlamda da olmuştur. Örneğin 960'lı yıllarda Avrupa'nın çoğu yerinde, Hıristiyan inancına sahip Macar halkı kaypak ve Tanrı'dan uzak bir millet olarak görülmüş ve onların apokaliptik Yecüc-Mecüc halkı oldukları düşünülmüştür. Avrupa'nın

22 Walter A. Elwell (ed.), *Baker Encyclopedia of the Bible*, Baker Books, Grand Rapids 1995, c. II, s. 1377.

23 Tim LaHaye, "Will God Destroy Russia?", *Storming Toward Armageddon: Essays in Apocalypse*, ed. William T. James, New Leaf Press, Green Forest 1992, s. 259.

24 Dwight Wilson, *Apocalypse Now*, Institute for Christian Economics, Tyler 1991, s. 24.

25 Richard Landes, *The Apocalyptic Dossier: 967–1033*, <http://www.mille.org/1000-dos.htm>.

26 B. J. Oropeza, *99 Reasons Why No One Knows When Christ Will Return*, InterVarsity Press, Downers Grove 1994, s. 99.

Macar halkına bu bakışı yaklaşık bir asır sürmüştür.²⁷

Aslında Deccal ve Yecüc-Mecüc tiplerini, kötülüğün somut olarak dış dünyaya inişini ifade etmektedir. İnsanın yaratılışı ile birlikte tanrısallığını kaybeden ve düşmüş bir varlık olarak kötülüğün sembolü olan Kutsal Kitab'ın soyut Şeytan motifi, Deccal ve Yecüc-Mecüc ile adeta dış dünyaya somut biçimde indirilmektedir. Öyle ki, dünyada gelecekte yaşanacak kötülükler, kötülüğün kaynağı Şeytan olsa da, Deccal ve Yecüc-Mecüc' de adeta bedenleşmekte, insanların önüne kötülüğe karşı bir uyarı işareti olarak konulmaktadır.

Deccal ve Yecüc-Mecüc motifleri salt Kutsal Kitap kullanımları ile ele alınacak olsa da, bunların politik imalar taşıdıkları görülecektir. Zira Kudüs, Hezekiel'in kullanımı ile Yahudilerin olduğu kadar sonraki dönemde Hıristiyanların da kutsal mekânı ve hac yeridir. Dolayısıyla, tarih boyunca politik açıdan Kudüs'e yönelik planlar yapanlar ya da daha genel bir ifade ile Hıristiyanlığın karşısında yer alan etkin politik güçler, her zaman için Hıristiyanların Deccal, Yecüc-Mecüc tanımlamasında potansiyel hedef olmuşlardır. Bu durum, sürgüne gönderilen ama Kutsal Topraklar vaadi ile ümitlerini terk etmeyen Yahudilik tarihi ile başlamış, Kudüs'e en az Yahudiler kadar önem veren Hıristiyanlar ile devam etmiştir. Hıristiyanlığın Yahudi Kutsal Topraklarına yönelik kutsal bakışı başlangıçta sorun teşkil etse de, sonraki dönemlerde iki din mensuplarının kendilerini aynı ilahi planın uygulayıcıları olarak görmeleri, sorunu ortadan kaldırmıştır. Özellikle son dönem Yahudi-evangelik Hıristiyan birlikteliği bunun açık kanıtıdır. Fakat İslam'ın da bu şehre ayrı bir önem vermesi ile Kudüs, dinler arasında adeta "paylaşılmayan" bir şehir haline gelmiştir. Zira ne Yahudi Hıristiyan bloğunun ve ne de İslam'ın Kudüs üzerindeki egemenlik iddiasını başkaları ile paylaşma niyeti vardır. Gerek bu anlayış ve gerekse bölgenin demografik yapısı, geçmişte olduğu gibi günümüzde de bölgeyi iktidar mücadelesi yapılan bir yer haline dönüştürmüştür.

Apokaliptiğin Politik İmaları: Çağdaş Dünyaya Bakış

Deccal'ın gelişi, dünyanın sonu ile yakından ilgilidir. Zira onun gelişi,

27 Johannes Fried, "Awaiting the End or Time Around the Turn of the Year 1000", *The Apocalyptic Year 1000 Religious Expectation and Social Change, 950-1050*, ed. Richard Landes, Andrew Gog, David C. Van Meter, Oxford University Press, New York 2003, s. 19. Ayrıca bk. David C. Van Meter, "Eschatological Expectations and Social Change around the Year 1000", *The Apocalyptic Year 1000 Religious Expectation and Social Change, 950-1050*, ed. Richard Landes, Andrew Gog, David C. Van Meter, Oxford University Press, New York 2003, ss. 337-338.

postmilenyum teoride²⁸ bin yıllık mükemmel Tanrı Krallığı döneminin sona erişinin hemen öncesinde, premilenyumcu yorumda da bu milenyum öncesi yaşanacak kısa felaketler sırasında olacaktır. Her iki teoride ortak husus, Decal'ın ilk işinin politik gücü ele alacak olmasıdır.

Milenyumculuğun premilenyumcu versiyonu savaşçı Mesih'in kılıçla birlikte bin yıllık barış dönemini başlatacağı Mesih'in ikinci dönüşünü vurgulamış ve çok yakında gerçekleşecek olan çatışma ve savaş ileri sürerek kötümser bir kehanet tablosu ortaya atmıştır. ABD'de bu görüşün temsilciliğini büyük oranda muhafazakârlar yürütmektedir. Buna karşın postmilenyumculuk daha çok barış dönemine odaklanmış ve yeryüzünde cennetin sessiz-sedasız bir şekilde tedricen kurulacağını ileri sürerek olumlu bir geleceğe bakış sergilemiştir.²⁹

Son dönem Hıristiyan dünyasına baktığımızda, geçen son asırda pek çok gelişmenin din merkezli yorumlandığına, dünyanın seküler ve liberal bir şekilde yeniden dizaynı şeklindeki yüzeysel söylemin ardında güçlü bir dinsel anlayışın yattığına şahit olmaktayız. Batı* her geçen gün daha da dindarlaşmakta, dinsel motifleri iç kamuoyunda ve küresel politikalarda daha fazla kullanmakta ve dinsel değerleri geçmişten daha vurgulu bir şekilde ifade etmektedir. Dindarlaşan ve teknolojik anlamda gelişen Batı, Kutsal Kitab'ın ahir zaman motiflerini ifadelerini yeniçağa uyarlamış, modern Decal ve Yecüc-Mecüc'lerini ilan etmiştir. Bu durum, özellikle ABD için daha da geçerli bir olgudur. Son dönemde Decal ve Yecüc Mecüc tanımlamalarının, Batı'nın karşısında yer alan ya da onun değerlerine karşı çıkan kimseler olduklarını görmek dikkat çekicidir. Yaklaşık yarım asırdır tıpkı ilk milenyum döneminde olduğu gibi, modern dünyada da bir Decal ve Yecüc Mecüc beklentisi ortaya çıkmıştır. Aslında uzun zamandır ifade edilen Rusya halkının Yecüc-Mecüc olduğu yönündeki söylem, geçen asır boyunca çok daha güçlü bir şekilde dile getirilmiştir. Fakat SSCB halkını Yecüc-Mecüc olarak ileri sürenler, 1990'ların başında bu devletin

28 Postmilenyumculuk, Mesih'in dünyanın sonu öncesinde yaşanacak bin yıllık mükemmel çağ (Tanrı Krallığı) sonrasında yeryüzüne döneceğini savunur. Buna karşın Premilenyumcu öğretti, onun bin yıllık dönemin başında dönüp söz konusu çağı başlatacağını öne sürer. Mükemmel dönemin bin yıl süreceği anlayışı da çoğu defa alegorik biçimde algılanır.

29 Michael Lienesch, "The Role of Political Millennialism in Early American Nationalism", *The Western Political Quarterly*, September, 1983, c. XXXVI, Sayı 3, s. 448.

* Bu metinde aksi bir ifade olmadıkça, 'Batı' ifadesi ile coğrafi anlamda bir yeri ya da daha açık bir ifade ile Avrupa'yı değil, hem Avrupa ve hem de ABD'yi içine alan etkin Hıristiyan dünyasını kastediyorum.

dağılmasıyla birlikte görüşlerini gözden geçirmek durumunda kalmışlardır.

SSCB'nin Yecüc-Mecüc halkı olarak görülmesi 1920 sonrası yoğun biçimde ifade edilse de, gerçekte daha ilk asırda Yahudi tarihçisi Josephus da bu halkın ataları olan göçebe İskitleri *Mecücler* olarak tanımlamıştı.³⁰ Dolayısıyla aslında SSCB'nin kötülük gücü olarak tanımlanması yeni değildir ve bu ithama maruz kalmalarının en önemli iki nedeninden biri İsrail'in kuzeyinde yer almaları, diğeri de dinsel ve ideolojik açıdan Soğuk Savaş döneminde ABD'nin karşısında yer almış olmasıdır. Öte yandan son dönemde Hıristiyanlar ile Yahudiler arasında bu noktada buluşulup ortak düşman belirlenmiştir. Tarih boyunca her zaman görülen dinsel fanatizm ve radikalizm, on dokuzuncu asırdan itibaren ilginç bir şekilde muhafazakâr Yahudi ve evanjelik - fundamentalist Hıristiyanları ortak noktaya taşımıştır. Bunda, "Çağcılık" (Dispensationalism) öğretisinin etkisi büyüktür.

Genel olarak 1920 ve 30'ların evanjelik ve fundamentalist Hıristiyanlarının çoğunun İngiltere'de John Nelson Darby (1800–1882) öncülüğünde gelişen ve kısa sürede ABD'ye taşınan bir Hıristiyan tarih yorumlama biçimi olan çağcılıktan etkilendiklerini görmekteyiz. Dünya hayatını yedi çağa bölüp şu anı son öncesindeki dönemin sonu olarak gören çağcılar, Mesih'in dönüşünün iki ayrı safhada gerçekleşeceğini savunurlar. İsa'nın ilk dönüşü, içinde yaşanılan çağın sonunda gerçekleşecektir. Bu gelişte dünyadaki bütün hakiki Hıristiyanlar gökten gelen efendilerini karşılamak için fırlayacaklardır. Daha sonra bu imanlılar gökyüzüne alınarak bu dönemde yeryüzünde yaşanacak olan sıkıntılardan kurtarılacaklardır. Bundan sonra yeryüzünde bir başka çağ (Tanrı Krallığı) başlayacaktır. Bu çağda Yahudiler Tanrı'nın insanlığa yönelik planında önemli rol oynayacaktır. Yahudilerin çoğu Filistin'e gidecek ve onların tamamına yakını İsa'ya iman edecektir. Onlar bu çağda büyük işkencelere maruz kalacaktır. Evanjeliklere göre bu felaketler bağlamında Yahudilere yönelik işkencelerin çoğu henüz gerçekleşmemiştir. Örneğin bu dönemde Deccal önce milyonlarca kişinin gönlünü kazanacak ve ardından onun küresel kötülükleri başlayacaktır. O, politik bir lider olarak Roma İmparatorluğu'nun yeni bir versiyonunu yaratıp başına geçecektir.³¹

30 Geoffrey W. Bromiley, *The International Standard Bible Encyclopedia*, William B. Eerdmans, Grand Rapids 1986, c. III, s. 222.

31 David Harrington Watt, "The Private Hopes of American Fundamentalists and Evangelicals, 1925–1975", *Religion and American Culture*, California University Press, Berkeley Summer 1991, c. I, Sayı 2, ss. 156–157.

Çağcı öğretisi, ABD’de fundamentalist akım içerisinde gelişmiştir. Ülkede çağcılığın inançlarını öğreten çeşitli okullar açılmıştır. Ayrıca apokaliptik imalar içeren çeşitli fundamentalist gazeteler (*Our Hope, Revelation* vb.) çıkarılmaya başlanmış ve bu gazetelerde çağcı tartışmalara geniş yer verilmiştir. Bu propagandalara, basılan yüzlerce kitap ve broşür de katkı sağlamıştır. Ülkenin pek çok yerinde vaaz ve seminerler verilmiştir. Onlar özellikle dünyanın sonunun, son öncesi Mesih’in dönüşünün, Deccal ve Yecüc-Mecüc olaylarının yakınlığına vurgu yapmışlardır. Bu bakış açısıyla, dünyada yaşanan olaylarla Kutsal Kitap’ta yer alan kehanetler arasındaki ilişkilere yönelik çeşitli kuramlar oluşturmuşlardır. Acaba Mussolini ya da Gorbachev Deccal olabilir miydi?³² Ya da Hezekiel 38-39’da adı geçen Yecüc-Mecüc halkı Rusya’yı mı işaret ediyordu?³³ Şeklinde pek çok görüş ileri sürülmüştür.

Çağcı tarih anlayışı Hıristiyanların Yahudilere yüklediği olumsuz anlamı dışlaması yanında, onlara ilahi planda yer vermesi ile Yahudi-Hıristiyan birlikteliği için bir zemin oluşturmuştur. Amerikan evanjelikleri gelişen süreçte Yahudilerin Filistin’e dönüşünü ve orada bir Yahudi Devleti’nin yeniden kuruluşunu, Tanrı’nın dünyaya son vermesinin habercisi olarak yorumlamaya başlamıştır. Kudüs’ün 1917’de Osmanlılardan İngiliz güçlerine geçmesi üzerine, İngiltere yayımladığı *Balfour Deklarasyonu*’nda Filistin’de bir Yahudi Devleti kurulması düşüncesini resmi anlamda desteklemiştir. Amerikan ve İngiliz apokaliptikleri mutluydular. Gelişen olayların dinsel önemini gösteren konferanslar düzenlediler. Nihayet 1948 yılında İsrail Devleti’nin kurulması, çağcılığın geleneksel vurgusu olan ‘apokaliptik son kehanetlerinin Hıristiyan Kilisesi ile mecazi anlamda değil, bir Yahudi Devleti ile gerçek anlamda gerçekleşeceği’ anlayışlarına yeni bir inandırıcılık vermiştir. Onlar tam bir apokaliptik taşkınlık içerisine girmişlerdir. Yeni kurulan İsrail Devleti onlara göre seküler açıdan da bakılsa, yeterince mucizevî ve ilahi bir olaydı. Aslında premilenyumcular 1800’lerden beri bunu beklemekteydiler. İsrail’in daha sonra Kudüs’ü ele geçirmesi, onların uzun süreden beri bekledikleri Mabet’in yeniden inşasının çok yakında gerçekleşeceği yönündeki tezlerini daha inandırıcı hale getirmiştir.³⁴ Öyle ki, çağcı Wilbur Smith şöyle diyordu: “Yahudiler MÖ. 597 yılından beri ilk

32 Timothy P. Weber, *Living in the Shadow of the Second Coming*, University of Chicago Press, Chicago 1987, ss. 178–181.

33 John Walvoord, *Armageddon, Oil and the Middle East Crisis*, Zondervan, Grand Rapids 1990, s. 141.

34 Watt, agm, ss. 160–161; O’Leary, *age*, s. 140.

defa eski Kudüs şehri üzerinde hükümler kurdular. Eğer onlar bunu sürdürürlerse, bizler çağın sonuna çok yakın olacağız.”³⁵

Çağcı öğretisi etrafında bir araya gelen Yahudi-Hıristiyan ahir zaman fanatizmi, bu defa ortak bir işbirliği içerisinde Kudüs merkezli diğer kehanetlere yönelmiştir. Son zamanların bir işareti olarak İsrail yeniden kurulduğuna göre Mabet'in inşası, Deccal'ın ve Yecüc-Mecüc'ün ve Mesih'in ortaya çıkışı artık an meselesiydi. Bu beklenti içerisinde dönemin süper gücü ABD ve karşısında SSCB bulunuyordu. SSCB, coğrafi konumu gereği İsrail'in kuzeyinde yer alıyordu. Daha önce de işaret ettiğimiz üzere, ortaya çıkacak olan barbar Yecüc-Mecüc halkının kuzeyden İsrail'e saldıracağı beklentisi vardı. Yirminci asrın ortasından itibaren, geçmişteki cılız söylemlerin aksine, hararetle bu halkın Rusya olduğuna yönelik pek çok teori geliştirilmiştir. Meşhur premilenyumcu teolog Tim LaHaye net bir tavırla “Rusya, tartışmasız Hezekiel 38-39'da yer alan kehanetlerde tanımlanan millettir” diyor³⁶ ve bu ülkenin kısa süre içerisinde İsrail'i işgal edeceğini savunuyordu.

SSCB'nin Yecüc ve Mecüc olarak görülmesinin pek çok gerekçesi bulunabilirdi: Örneğin SSCB, yirminci asrın başında komünizme yönelmişti. Dolayısıyla bu ülkenin Hıristiyan kimliğinden uzaklaşması, onun kötü bir ülke, kötü bir millet olduğunun işaretiydi. Ayrıca bu ülke İsrail'in kuzeyinde yer alıyordu ve Kutsal Kitap İsrail'e saldırarak milleti kuzeyli olarak tarif ediyordu. Bir başka neden de SSCB'nin o dönemde ABD için en büyük tehlike olarak görülmesi ve evangeliklerin de politik Hıristiyan söylemi ile böyle bir yorumlamada bulunmasıydı.

SSCB'ye yönelik Yecüc-Mecüc söylemi belki politik arenada anlaşılabilir, fakat bu bile dinin siyasallaşmasını göstermesi açısından dikkat çekicidir. Üstelik bu söylemlerin akademik camiada dile getirilmesi, anlaşılması güç bir durumdur. Teolog Peter Lalonde, 1991 yılında yazdığı eserinde, Kutsal Kitap kehanetleri konusunda şöyle diyordu:

“Peygamberler bize İsrail'in kendi ülkelerinde yeniden bir araya geleceklerini haber vermektedir. Bu peygamberler o dönemde kuzeyde ortaya çıkacak ve sonunda İsrail'i istila edecek bir başka gücü de görmüşlerdir. Şüphesiz Sovyetler Birliği, bu kehanetin gerçekleşmesidir... SSCB İsrail'i istila edecektir. Kesinlikle inandığımız bir sonraki şey de, Mesih'in dünyanın sonu öncesinde yaşanacak Büyük Felaketler'in sonundaki dö-

35 Wilbur M. Smith, “Wilbur M. Smith Comments on Mid-East Crisis,” *Moody Monthly*, July-August 1967, s. 58'den naklen Watt, agm, s. 161.

36 LaHaye, agm, s. 259.

nüşü öncesinde Sovyetler Birliği'nin İsrail topraklarını istila edecek olmasıdır. Sovyetler Birliği'nin İsrail'i ne zaman istila edeceğini hiç kimse bilmeyecektir."³⁷

Yine bir başka etkin Hıristiyan teoloğu Dave Breese de Hezekiel 38'de korkunç bir savaşın tanımlandığına dikkat çekerek, "Bu pasaj bize, istila ordusunun Yecüc ve Mecüc'den oluştuğunu söylemektedir. Burada SSCB, büyük bir güçle güneyi fethetme programı içerisinde hareket etmektedir"³⁸ diyordu. Ona göre Hezekiel 38-39'da SSCB'nin İsrail Devleti'ne ve Orta Doğu'ya hücumu resmediliyordu.³⁹ Aynı şekilde David Allen Lewis de Mecüc'ün SSCB olduğunu ifade etmişti.⁴⁰

Bu dönemde ilginç bir yorum da 1985 yılında Charles Taylor'dan gelmiştir. Taylor Kutsal Kitap'ta geçen Yecüc kelimesinin İngilizcesi olan "GOG" ismine odaklanmış ve bu ismin üç önemli Rus devlet adamının isimlerinin baş harflerinden oluştuğunu ileri sürmüştür. Ona göre bu isimler dönemin Rusya başkanı Andrei Gromyko, Varşova Paktı lideri Marshall Ogarkov ve SSCB Genel Sekreteri Mikhail Gorbachev'di.⁴¹ Gromyko görevinden alınıp yerine Gorbachev getirilince, Taylor yorumunu revize ederek GOG'un gerçekte Gorbachev adının ilk üç harfinin gerçek Rusça telaffuzuna karşılık geldiğini ve dolayısıyla Gorbachev'in Yecüc olduğunu ileri sürmüştür.⁴²

Aykırı görüşlere rağmen Gorbachev'in Yecüc ve Deccal olduğuna yönelik söylemler yirminci asır boyunca gündemde kalmıştır. Bu dönemde ahir zaman ile ilgilenen çok sayıda teolog, yazar, rahip ve düşünür, Kutsal Kitap'ın Deccal ve Yecüc-Mecüc halkı tiplemesine bir karşılık bulmaya çalışmıştır. Apokaliptik insanın içinde bulunduğu durumla ve onun geleceği ile doğrudan ilgili olduğu için, onun diğer alanlarda olduğu gibi politik alanda da önemli etkileri olmuştur. Premilenyumcu Robert Faid de yirminci asrın sonunda Sovyetler Birliği'ni hedef alanlardandı. Cereyan eden politik küresel olayları dinsel bir bakışla değerlendirmiş ve Hezekiel 38-39'da geçen kuzeyli gücün önce Fars'a ve ardından

37 Peter LaLonde, *One World Under Anti-Christ*, Harvest House, Eugene 1991, ss. 215-216, 221.

38 Dave Breese, "The Soviet Phoenix Rises," *Foreshocks of Antichrist*, ed. William T. James, Harvest House, Eugene 1997, s. 246.

39 Dave Breese, "Planet Earth in Crisis: Overview and Update", *Earth's Final Days: Essays in Apocalypse III*, ed. William T. James, New Leaf Press, Green Forest 1994, ss. 310-311.

40 David Allen Lewis, *Prophecy 2000*, New Leaf Press, Green Forest 1995, ss. 389, 395.

41 Charles Taylor, *Watch 1988--The Year of Climax*, Today in Bible Prophecy, Huntington Beach 1988, s. 84.

42 Charles Taylor, *Bible Prophecy News*, July-August-September, 1988, c. XVII, Sayı 3, s. 8.

oradan Kudüs'e saldıracağı tezine dayanarak SSCB'yi Yecüc halkı, dönemin lideri Gorbachev'i de Deccal olarak nitelemiştir.⁴³ Rus-Afganistan Savaşı'nın Vahiy Kitabı'nda önceden haber verildiğini savunan Faid, gökten ateş yağmasını (Hezekiel 38:18), bu savaşta kullanılan silahlı helikopterler olarak yorumlamıştır.⁴⁴

Faid, Yecüc-Mecüc ve Deccal'ı barındıran kötü dünyaya karşı bir de anti-tez ortaya koyar. "Sovyet dünyasının yolunda tek bir şey vardır: Amerikan nükleer caydırıcılığı"⁴⁵ diyerek hem okuyucuların toplumsal bazda Amerikan dış politikasını kabulüne çaba harcamış ve hem de Pentagon'un şahinler kandanına mesajını göndermiştir. Faid'in sözünden anlaşıldığı üzere, Sovyetler Birliği bir kötülük gücünü temsil etmektedir ve bu gücün yok edilmesi gerekmektedir. Yükselen Sovyet askeri gücünü yok edebilecek tek güç de Amerikan askeri gücü gösterilmekte ve bu gücünün kullanımına teolojik açıdan politik bir meşruiyet zemini oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri, küresel politikalarında her zaman evrensel barış ve güvenlik için çabaladığını, amacının insanları 'şer' güçlerden kurtarmak olduğunu savunmaktadır. Kanımca ABD küresel arenada kendisine biçtiği bu rolde samimidir. Dinsel açıdan bakıldığında, hedef gösterdiği kimselerden farklıdır. O sadece kendisini kurtuluşa erenlerden görmektedir. Zamanın süper gücü olmasını, çoğu defa Tanrı'nın kendisine verdiği ilahi misyona bağlamıştır. ABD'nin teolojik anlamda "Kurtarıcı millet" olarak milenyum idealinin olduğu pek çok araştırmacı tarafından ifade edilmiştir.⁴⁶ Amerika açıkça mükemmel dünya kurma hayalini dile getirmektedir ki, bu, kaynağını Kutsal Kitap'tan alır. Bu gibi idealist toplumlarda her zaman bir çeşit "Tanrı Krallığı" oluşturma hedefi vardır. Bunlara göre Amerikalılar özgürlük ile ödüllendirilmiş, vaad edilen mükemmel toplumu oluşturmakla görevlendirilmişlerdir. Dolayısıyla onlar 'seçkin millet'i⁴⁷ temsil etmektedirler. Bu ülkü güç ile birleşince, modern dönemin Amerika'sı ortaya çıkmıştır.

43 Barry Brummett, *Contemporary Apocalyptic Rhetoric*, Prager Publishers, New York 1991, s. 102.

44 Robert W. Faid, *Gorbachev! Has the Real Antichrist Come?*, Victory House Publishers, Tulsa 1988, ss. 41, 58.

45 Faid, *age*, ss. 93, 95.

46 Bkn. O'Leary, *age*, s. 189.

47 Thomas McGowan, "Mormon Millennialism", *The Coming Kingdom: Essays American Millennialism & Eschatology*, ed. M. Darrol Bryant & Donald W. Dayton, New Era Books, New York 1983, ss. 149-150.

Son dönemde apokaliptik evangelikler içerisinde en dikkat çekici olanı şüphesiz premilenyumcu apokaliptiklerin önde geleni Hal Lindsey'dir. Eserlerinde dünyanın sonunun ve son öncesi gerçekleşecek Deccal, Yecüc Mecüc ve Armageddon'un yakınlığını vurgulayan Lindsey de Rusya'ya apokaliptik anlam yükleyenlerdendi. İsrail Devleti'nin kurulmasını diğer evangelikler gibi o da apokaliptik bir olay olarak görmüş ve eserlerinde Reagan yönetimine ve onun politik programına açık destek vermiştir; çok yakında gördüğü dünyanın sonu öncesi yaşanacak Deccal, Yecüc-Mecüc ve Armageddon olaylarına dikkat çekmiştir.⁴⁸ Bir eserinde şöyle der:

"Birkaç asırdır hem Rabliler ve hem de Hıristiyan teologlar, Hezekiel'de adlandırılan büyük kuzeyli gücü Sovyetler Birliği olarak tanımladılar... Fakat Rusya İsrail'e hücum etmeden önce ilk olarak İran'ı, ya da Hezekiel 38:5'deki ifadesiyle Fars'ı istila edecektir. Bu kehaneti modern zamanlara uyarladığımızda, Sovyetler'in son Afganistan savaşını İran'ı devirmek ve Basra Körfez bölgesinin kontrolünü ele geçirmek için bir sığına tahtası olarak kullanacağı açıktır."⁴⁹

Lindsey, dünyanın sonuna ilişkin olarak Hezekiel'de geçen "atlar" ifadesini "modern savaş makineleri", "ok ve yay kullanan askerler"i de füze, roket ve füze rampaları olarak yorumlamıştır.⁵⁰ Onun İsrail'i işgal edecek ülke olarak Rusya'yı görmesinin başka nedenleri de vardır. Rusya'nın Yecüc/Mecüc olduğuna yönelik iddialarının temel gerekçesi, Rusların tarihsel şeceresi ile ilgilidir: "Ruslar, kuzeyden gelen düşmandırlar, Mecüc, İskitlerin atasıdır, onlar modern Ruslardır"⁵¹ diyerek bugünün Rusları Mecüclerin (yani eski İskitlerin) torunları oldukları için Yecüc-Mecüc ilan etmiştir. Lindsey ve diğer pek çok Hıristiyan teoloğu böyle düşünse de, Sovyetler Birliği dağılmış, Rus askeri gücü de Afganistan'dan çıkarılmıştır.

Lindsey gibi SSCB'yi Yecüc-Mecüc olarak gören, ama 1992 sonrası bu ülkenin dağılması ile görüşünü yeniden gözden geçiren bir başka postmilenyumcu apokaliptik ise Pat Robertson'dur. O 1984 yılında, "Ortadoğu'da en önemli ve en acil olay, Sovyetler Birliği'nin açıkça artan gücüdür. Bu durum Hezekiel 38'e göre bir gün İsrail'in istila edilmesine yol açacaktır"⁵² der.

48 O'Leary, *age*, s. 174.

49 Hal Lindsey, *The 1980s: Countdown to Armageddon*, Bantam Books, New York 1981, s. 68.

50 Tim Callahan, "The Fall of the Soviet Union & the Changing Game of Prophecy," *Skeptic*, 1995, c. III, Sayı 2, s. 96.

51 Abanes, *age*, ss. 291-292.

52 Wilson, *age*, s. xxx.

Fakat Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından görüşünden vazgeçerek Türkî Cumhuriyetlere yönelmiş ve "Bunun daha büyük bir ihtimalle Kazakistan, Tacikistan, Özbekistan ve Azerbaycan gibi Müslüman cumhuriyetler olduğuna inanmaya başladım" demiştir.⁵³

Son dönemin önemli evangelical apokaliptiklerinden Jerry Falwell de Deccal'ın bir Yahudi olup halen İsrail'de yaşamakta olduğunu ileri sürerek⁵⁴ evangelical halkaya desteğini vermiştir.

Apokaliptik son ve Deccal, Yecüc-Mecüc temaları, sadece ilahiyatçılar arasında yaygın değildir. Apokaliptik senaryoların yoğun olduğu 1980-90'lı yılların etkin politikacılarından Amerikan başkanı Ronald Reagan da apokalipsenin politik kullanımından kaçınmamış ve daha California valisi iken şöyle demişti:

"Her şey mecrasına doğru gitmektedir. O artık şu andan çok uzak olamaz. Hezekiel, Tanrının düşmanları üzerine ateş ve kükürt yağmasından söz etmektedir. Bu, onların nükleer silahlarla yok edileceği anlamında olmalıdır. Bu nükleer silahlar şu anda var, fakat geçmişte yoktu. Hezekiel bize Yecüc'ün İsrail'e karşı çıkan diğer karanlık güçlere liderlik edecek bir millet olduğunu ve onun kuzeyden geleceğini söylüyor. Kutsal Kitap araştırmacıları nesiller boyunca, Yecüc'ün Rusya olması gerektiğini söylemektedirler. İsrail'in kuzeyinde başka güçlü bir ülke kim olabilir? Hiç biri. Fakat bu, ihtilal öncesi Hıristiyan bir ülke olan Rusya haliyle olacak gözüküyor. Şu anda Rusya, hızla komünist ve ateist bir ülke olmaya doğru gitmektedir. Rusya şimdi kendisini Tanrı'nın karşısına yerleştirmiş durumdadır. O şimdi kendisini tam da Yecüc tanımına koymaktadır."⁵⁵

Reagan Amerikan Başkanı olduğunda da benzer söylemlerini sürdürmüştür. Nitekim kendisi ile yapılan bir mülakatta,

"... Biliyor musun, Eski Ahitteki eski peygamberlere ve Armageddon'un öncül işaretlerine bakıyorum da, 'sanki bizler gelmesi yakın olan o şeyi göreceğiz' diye düşünüp hayret içerisinde kalıyorum"⁵⁶ diyordu.

Reagan'ın gerek California idarecisi ve gerekse başkan iken dillendirdiği bu söylemler, aslında çoğu defa göz ardı edilen çok önemli noktaları işaret etmektedir. Bunlar, geçmişte olduğu gibi günümüzde de Amerikan dış politikasını belirlemektedir. Öncelikle Reagan'ın güçlü bir muhafazakâr-evangelik söyleme sahip olduğunu görmekteyiz. Dünyanın sonunun yaklaştığı şeklindeki

53 Bkn. Gary DeMar, *Last Days Madness*, American Vision, Atlanta 1994, s. 271.

54 *The Skeptic: A Journal of Fact and Opinion*, Roseville, Autumn 1999, c. XIX, Sayı 1, s. 5.

55 Grace Halsell, *Prophecy and Politics: Militant Evangelists on The Road to Nuclear War*, Lawrence Hill & Company, Westport 1986, s. 45.

56 Ronnie Dugger, Does Reagan Expect a Nuclear Armageddon? *Washington Post*, 8 April 1984, s. 1.

apokaliptik ifade, çağımızın evangelik-fundamentalist Hıristiyanlarının en temel vurgusudur. Bunların en yoğun olduğu ve siyasette en etkin olduğu yer de ABD'dir. Reagan'ın da en azından söylem olarak onların bu görüşlerine katıldığını görmekteyiz. Kaldı ki, SSCB'nin politik bir hedef gösterilmesi en güçlü şekliyle o dönemde yaşanmıştır. Dolayısıyla ABD'nin SSCB'ye yönelik politikalarında dinsel unsurları inkâr edemeyiz.

Öte yandan Reagan'ın –ve hatta ondan sonraki Amerikan Başkanlarında- bu söylemlerden kendilerinde ve ülkeleri üzerinde 'ilahi bir misyonu bulduğ'u inancının olduğunu anlamaktayız. Gerçekten de bu bakış açısı politik evangelik apokaliptisizme yabancı değildir.

Dolayısıyla Kudüs merkezli politikalar üreten evangelik fundamentalist Hıristiyanların her zaman için Ortadoğu ile ilgilenmeleri çok doğaldır. Bu anlayış sürdüğü sürece de onların görüşlerine politik destek verenler aynı şekilde davranacaklardır. Ortadoğu'da gelişen her olay, onları çok yakından ilgilendirmektedir. Amerikan tarihinde Reagan'ın Sovyetler Birliği'ne "Kötülük İmparatorluğu" yaftasını vurması bu ülkenin politik söylemlerinin ilki olmadığı gibi sonuncusu da değildir. ABD düşman olarak gördüğü ülkeyi her zaman şer güçler olarak nitelemiştir ki, bu niteleme aslında tamamen dinsel çağrışımlara sahiptir. Son döneme baktığımızda Saddam Hüseyin'in de Amerikan düşüncesinde Deccal olarak görüldüğüne şahit olmaktayız. Dahası, 1948'de İsrail'in kurulması ve Avrupa Ekonomik Topluluğunun oluşturulması, pek çok katı evangelik tarafından Kutsal Kitab'ın son günler kehanetlerinin gerçekleşmesi olarak yorumlanmış ve Deccal'ın ya da onun gelişine yolu hazırlayan müttefiklerinin halen ortada olduğu sonucuna varmışlardır. Bu da birçok evanğeliğin din karşıtı söylemleri nedeniyle Birleşmiş Milletler'i, Milli Kiliseler Konsili'ni, feminizmi, rock müziği ve seküler hümanizmi Deccal olarak görmesine yol açmıştır.⁵⁷ ABD öncülüğünde kurulan BM'nin ülkedeki evangeliklerce bu ithama maruz kalıp suçlanması oldukça ilginç bir durumdur.

Her ne kadar evangelik apokaliptik Hıristiyanlar ısrarla Yecüc-Mecüc olarak görülen Rusya'nın çok yakında İsrail'e saldıracağını seslendirse de, Hezekiel 38-39'uncu bölümlerin Sovyetler Birliği'nin, İran'ın, Rusya'nın, Afganistan'ın, Türkiye'nin ya da Rusya öncülüğünde bir Arap-İslam konfederasyonunun İsrail'i istila edeceğine dair bir kanıt olmadığını söyleyenler de bulun-

57 Robert C. Fuller, *Naming the Antichrist: The History of an American Obsession*, Oxford University Press, New York 1995, s. 13.

maktadır.⁵⁸ Dolayısıyla bu görüşte olanlara göre Rusya'nın Yecüc-Mecüc halkı olarak değerlendirilmesinin dinsel, dilsel ya da tarihsel bir dayanağı bulunmamaktadır.

Yahudi ve Hıristiyan geleneğinde yapılan bütün bu yorumlardan sonra, son olarak, geleneksel Hıristiyan Deccal anlayışını değiştirebilecek nitelikte bir noktaya dikkat çekmek istiyorum. Söyleyeceğim şey, belirli bir şahıs olarak tasavvur edilen Deccal korkuları olan "imanlı" Hıristiyanlara bir çözüm olarak da algılanabilir. Kutsal Kitab'ın çeşitli yerlerindeki Deccal kavramının potansiyel politik kullanımlarına rağmen, Yuhanna'nın bugüne kadar görebildiğim kadarıyla dikkate alınmamış birkaç ifadesi⁵⁹ bize farklı bir bakış açısı sunacaktır. Burada yer alan ifadeler, doğüstü Deccal'ı gelecekte 'şimdi'ye getirmekte ve onu tek şahıstan ziyade 'pek çok insana' izafe etmektedir. Kısacası Yuhanna'nın verdiği mesaj, 'Deccal, Mesih'e iman etmeyen her bir kimsedir' şeklinde özetlenebilir. Bu açıdan bakılırsa Mesih'e iman etmeyen her çağdaki herkes ayrı birer deccaldır. Fakat bu tanımlama, geleneksel Deccal anlayışının iflası demek olacağından,⁶⁰ bunun ne ölçüde dikkate alınacağı konusunda endişelerim bulunmaktadır. Fakat Kutsal Kitab'ın bu ifadelerine değinmeyen Yeni Ahit yorumcuların söz konusu metinleri de dikkate almaları ya da en azından onları makul bir şekilde izah etmeleri gerekmektedir. Sorunu görmezlikten gelmek, problemin çözüm sürecini uzatmaktan başka bir işe yaramayacaktır.

58 Bu yoruma göre Kutsal Kitab'ın Yecüc-Mecüc kullanımı Modern Rusları değil, onların atası İskitleri işaret etmektedir. Ayrıca Kutsal Kitab'ın kötülük güçleri olarak "kuzeyli" tanımlaması da onlara göre alegoriktir. Zira o dönemde Yahudilerin düşmanları kuzeyde değil, doğuda bulunuyordu: Asurlular, Babilliler ve Persler gibi. Fakat bu yorumun zorlama ve çeşitli eleştirilere açık olduğu ortadadır. Yapılan bu tür yorumlar için bk. Abanes, *age*, ss. 289-290; C. Marvin Pate and Calvin B. Haines, *Doomsday Delusions*, InterVarsity Press, Downers Grove 1995, s. 163.

59 "İsa'nın Mesih olduğunu inkar eden yalancı değilse, yalancı kimdir? Baba'yı ve Oğul'u inkar eden Deccal'dır." (Yuhanna'nın I. Mektubu 2:22). "İsa'yı kabul etmeyen hiçbir ruh Tanrı'dan değildir. Böylesi Deccal'ın ruhudur" (Yuhanna'nın I. Mektubu 4:3); "Ne var ki, İsa Mesih'in beden alıp geldiğini kabul etmeyen aldatıcı bir çok kimseler dünyanın her tarafına yayılmıştır. Aldatıcı ve Deccal olan budur" (Yuhanna'nın II. Mektubu 7).

60 Böyle bir teorinin Hıristiyan dünyasında bulunup bulunmadığını bilmiyorum, fakat bu yaklaşımın Yuhanna'nın mektupları dışında başka dinsel ifadelerle de desteklenebileceğini düşünüyorum. Bunun daha ileri düzeyde tartışması bu makalenin kapsamı dışında kaldığı için, şimdilik sadece bu noktaya değinmekle yetiniyorum.

Sonuç

Mesih'in ikinci gelişi gibi, Deccal ve Yecüc – Mecüc halkının ortaya çıkışı da, Hıristiyan tarih anlayışının dünyanın sonu öncesinde yaşanacağını ileri sürdüğü Kutsal Kitap kehanetlerindedir. Bu kehanetlerin, bazı yorumsal sıkıntılara rağmen dinsel metinlerde apaçık biçimde yer alıyor olması, onların başta evangelik ve fundamentalistler olmak üzere bütün duyarlı Hıristiyanlar üzerinde etkili olmasına ve hayata bakışlarını şekillendirmesine yol açmıştır. Neticede geleceğe ilişkin Deccal ve Yecüc-Mecüc motifleri, her zaman cazibesini koruyarak dinsel literatürde yerini almıştır.

Deccal ve Yecüc- Mecüc gibi kısmen olağanüstü tipler ilahi kaynaklı kehanetler olarak Yahudi-Hıristiyan Kutsal Kitaplarında yer alsalar da, bunların bağlamsal açıdan yazarlarının sosyo-kültürel ortamlarından ayrı düşünülmemeyecekleri açıktır. Azınlık psikolojisi, ezilmişlik, sürgün ve baskılar, insanların geleceğe daha fazla yoğunlaşmalarına, onların geleceklerini kurtarma adına yeni düşmanlar üretmelerine yol açmıştır. İlk dönem Hıristiyan ve özellikle de Yahudi tarihi bu açıdan dikkat çekicidir. Kutsal Kitap yazarlarının söz konusu motifleri, imanlılarını gelecek konusunda daha dikkatli davranma ve onları rahatlatma konusunda önemli bir işlev üstlenmişlerdir.

Dolayısıyla Deccal ve Yecüc Mecüc kavramları bağlamlarından koparılsa, bu defa onların varoluş felsefelerine aykırı yorumlara gidilerek hataya düşülür. Ama bu hatanın her zaman yapıldığı da görülen bir durumdur. Siyasallaşan Yahudilik ve Hıristiyanlık, Deccal ve Yecüc-Mecüc motiflerini zaten kavramsal düzlemde de potansiyel olarak barındıran politik boyutları çok daha politize ederek belki de soyut anlamdaki bu kavramları dış dünyada somutlaştırmıştır. Hatta bir adım daha ileri giderek, bunları küresel politikaların bir malzemesine dönüştürmüştür. Modern Dünyanın modern ülkeleri ABD ve İsrail'in her zaman kendi kötülük gücünü ya da Deccal'ını yarattığını görmekteyiz. Bu bazen Vietnam olduğu gibi, zamanı gelince SSCB, Libya, Afganistan, İran, Irak, Suriye ya da bir başka ülke olabilmektedir. Hemen hepsinin ortak yönü, bu ülke ve milletlerin genel olarak Hıristiyan olmamalarıdır. Bu ülkeler Yecüc-Mecüc, liderleri de Deccal ilan edilerek dünyevi politikalara dinsel bir meşruiyet kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Deccal ve Yecüc-Mecüc bağlamında en çok konuşulan İsrail de hem Hıristiyan ve hem de İslam geleneğindeki ahir zaman kötülük senaryolarından oldukça etkilenmiş gözükmektedir. Belki de bu durum bile Yahudilerle evangelik Hıristiyan birlikteliğinde önemli faktör olmuştur. Ama her halükarda inançlı bir toplum olarak İsrail, kendi Kutsal Kitabında kendisine yönelik son zaman

felaket senaryolarını her zaman dikkate almak durumunda olmuştur. İsrail'e yönelik bu senaryoları ve öte yandan İsrail'in kendi dinsel ve tarihsel emelleri, bu ülkeyi dinsel ve politik açıdan karmaşık düşünceler içerisine sokmuştur.

Her ne kadar Hıristiyanların erken dönem Deccal inançları anti-semitizme yol açsa da, özellikle son dönemlerde ilginç biçimde gelişen Yahudi-evangelik Hıristiyan işbirliği, geleneksel Deccal yorumuna çok farklı bir kapı açarak, iki dinin aslında ortak tanrısal planın hizmetçileri oldukları anlayışını ortaya çıkarmıştır. İki taraf için de bu yaklaşım hem dinsel ve hem de siyasal açıdan anlamlıdır. Siyasal hedeflerin dinsel öğretilerle örtüşmesi, neticede bu birlikteliğin gücünü arttırmıştır.

Netice itibarıyla dünyanın pek çok dinsel geleneğinde bulunan ve sosyopsikolojik bir anlam dünyasında sade bir anlam taşıyan Deccal ve Yecüc-Mecüc tiplmeleri, taşıdığı cazibesi ve dinsel etkisi ile "salt teoloji" alanından koparılıp, geçmişte olduğu gibi günümüzde de politik plan ve stratejilerin bir parçası olmuştur. Bu da beraberinde mitsel siyasal bir din anlayışını ve bunun dinsel-seküler sıkıntılarını getirmektedir.

Kaynakça

- Abanes, Richard, *End Times Visions: The Road to Armageddon?*, Four Walls Eight Windows, New York 1998.
- Arnold, Benjamin, "Eschatological Imagination and the Program of Roman Imperial and Ecclesiastical Renewal at the End of the Tenth Century", *The Apocalyptic Year 1000 Religious Expectation and Social Change, 950-1050*, ed. Richard Landes, Andrew Gog, David C. Van Meter, Oxford University Press, New York 2003.
- Benson, John L., *Will the Real Antichrist Please Stand Up?*, BP Publications, Denver 1974.
- Bousset, Wilhelm, *The Antichrist Legend*, Hutchinson, London 1896.
- Breese, Dave, "Planet Earth in Crisis: Overview and Update", *Earth's Final Days: Essays in Apocalypse III*, edit.: William T. James, New Leaf Press, Huntington Beach 1994.
- Breese, Dave, "The Soviet Phoenix Rises," *Foreshocks of Antichrist*, ed. William T. James, Harvest House, Eugene 1997.
- Bromiley, Geoffrey W., *The International Standard Bible Encyclopedia*, William B. Eerdmans, Grand Rapids 1986.
- Brummett, Barry, *Contemporary Apocalyptic Rhetoric*, Prager Publishers, New York 1991.
- Callahan, Tim, "The Fall of the Soviet Union & the Changing Game of Prophecy", *Skeptic*, vol. 3, issue 2, 1995.
- Campbell, Ted A., *Christian Confessions: A Historical Introduction*, Westminster John Knox Press, Louisville 1996.
- Cartwright, Steven R., "Thietland's Commentary on Second Thessalonians: Digressions on the Antichrist and the End of the Millennium", *The Apocalyptic Year 1000 Religious Expectation and Social Change, 950-1050*, ed. Richard Landes, Andrew Gog, David C. Van Meter, Oxford University Press, New York 2003.
- DeMar, Gary, *Last Days Madness*, American Vision, Atlanta 1994.
- Dugger, Ronnie, "Does Reagan Expect a Nuclear Armageddon?", *Washington Post*, 8 April 1984.

- Eco, Umberto, "Waiting for? The Millennium", *The Apocalyptic Year 1000 Religious Expectation and Social Change, 950–1050*, ed. Richard Landes, Andrew Gog, David C. Van Meter, Oxford University Press, New York 2003.
- Elwell, Walter A. (ed.), *Baker Encyclopedia of the Bible*, vol. 2, Baker Books, Grand Rapids 1995.
- Eyyüb, Said, *Deccal Komplosu: Üç Büyük Dinin Kaynaklarına Göre Deccal'ın Tarihi*, çev.: Fatih M. Albayrak, Sır Yay., İstanbul 2000.
- Faid, Robert W., *Gorbachev! Has the Real Antichrist Come?*, Victory House Publishers, Tulsa 1988.
- Fried, Johannes, "Awaiting the End or Time Around the Turn of the Year 1000", *The Apocalyptic Year 1000 Religious Expectation and Social Change, 950–1050*, ed. Richard Landes, Andrew Gog, David C. Van Meter, Oxford University Press, New York 2003.
- Fruchtenbaum, Arnold, *The Nationality of the Anti-Christ*, American Board of Missions To The Jews, Wilhelm, ts.
- Fuller, Robert C., *Naming the Antichrist: The History of an American Obsession*, Oxford University Press, New York 1995.
- Halsell, Grace, *Prophecy and Politics: Militant Evangelists on The Road to Nuclear War*, Lawrence Hill & Company, Westport 1986.
- Jeffery, Grand R., *Prince of Darkness: Antichrist and the New World Order*, Frontier Research Publ., Toronto 1994.
- Johnson, Galen, "Muhammad and Ideology in Medieval Christian Literature", *Islam and Christian – Muslim Relations*, vol. II, issue 3, Routledge, Birmingham 2000.
- Journal of Pentecostal Theology: A Catholic and Ecumenical Response to the Left Behind Series*, issue 13, Sage Publications, London 2005.
- LaHaye, Tim, "Will God Destroy Russia?", *Storming Toward Armageddon: Essays in Apocalypse*, ed. William T. James, New Leaf Press, Green Forest 1992.
- LaLonde, Peter, *One World Under Anti-Christ*, Harvest House, Eugene 1991.
- Landes, Richard, "The Fear of an Apocalyptic Year 100: Augustinian Historiography, Medieval and Modern", *The Apocalyptic Year 1000 Religious Expectation and Social Change, 950–1050*, ed. Richard Landes, Andrew Gog, David C. Van Meter, Oxford University Press, New York 2003.
- Landes, Richard, *The Apocalyptic Dossier: 967–1033*, <http://www.mille.org/1000-dos.htm>.
- Lewis, David Allen, *Prophecy 2000*, New Leaf Press, Green Forest 1995.
- Lienesch, Michael, "The Role of Political Millennialism in Early American Nationalism", *The Western Political Quarterly*, vol. XXXVI, issue 3, September, 1983.
- Lindsey, Hal, *The 1980s: Countdown to Armageddon*, Bantam Books, New York 1981.
- Lindsey, Hall, *The Late Great Planet Earth*, Zondervan Publishing House, Grand Rapids 1970.
- McGinn, Bernard, *Visions of the End: Apocalyptic Traditions in the Middle Ages*, New York 1979.
- McGinn, Bernard, *Antichrist: Two Thousand Years of The Human Fascination With Evil*, Harper Collins, San Francisco 1994.
- McGowan, Thomas, "Mormon Millennialism", *The Coming Kingdom: Essays American Millennialism & Eschatology*, ed. M. Darrol Bryant & Donald W. Dayton, New Era Books, New York 1983.
- Meter, David C. Van, "Apocalyptic Moments and the Eschatological Rhetoric of Reform in the Early Eleventh Century: The Case of the Visionary of St. Vast", *The Apocalyptic Year 1000 Religious Expectation and Social Change, 950–1050*, ed. Richard Landes, Andrew Gog, David C. Van Meter, Oxford University Press, New York 2003.
- Meter, David C. Van, "Eschatological Expectations and Social Change around the Year 1000", *The Apocalyptic Year 1000 Religious Expectation and Social Change, 950–1050*, ed. Richard Landes, Andrew Gog, David C. Van Meter, Oxford University Press, New York 2003.
- O'Leary, Stephen D., *Arguing the Apocalypse: A Theory of Millennial Rhetoric*, Oxford University Press, New York 1998.
- Oropeza, B. J., *99 Reasons Why No One Knows When Christ Will Return*, InterVarsity Press, Downers Grove 1994.

- Pate, C. Marvin and Haines, Calvin B., *Doomsday Delusions*, InterVarsity Press, Downers Grove 1995.
- Sarıçioğlu, Ekrem, *Dinlerde Mehdi Tasavvurları*, Sidre Yay., Samsun 1997.
- Smith, Wilbur M., "Wilbur M. Smith Comments on Mid-East Crisis," *Moody Monthly*, July-August 1967.
- Taylor, Charles, *Bible Prophecy News*, vol. XVII, issue 3, July-August-September 1988.
- Taylor, Charles, *Watch 1988--The Year of Climax*, Today in Bible Prophecy, Huntington Beach 1988.
- The Skeptic: A Journal of Fact and Opinion*, vol. XIX, issue 1, Roseville, Autumn 1999.
- Walvoord, John F., *Armageddon, Oil and the Middle East Crisis*, Zondervan Publishing House, Grand Rapids 1990.
- Walvoord, John F., *Armageddon*, Zondervan Publishing House, Grand Rapids 1974.
- Watt, David Harrington, "The Private Hopes of American Fundamentalists and Evangelicals, 1925-1975", *Religion and American Culture*, vol. I, issue 2, California University Press, Berkeley 1991,
- Weber, Eugen, *Apocalypses*, Harvard University Press, Cambridge 1999.
- Weber, Timothy P., *Living in the Shadow of the Second Coming*, University of Chicago Press, Chicago 1987.
- Wilson, Dwight, *Apocalypse Now*, Institute for Christian Economics, Tyler 1991.